

Յովհանն Գուտենբերգ

Լեգենդ *)

Սուրբ Արքեպիսկոպոսի վանքի **) մի խցում սեղանի առջև նստած էր, գլուխը ձեռքին յենած, մի մարդ՝ գունատ դէմքով, երկար մորուքով, անշարժ հայեացքով, այդ մարդը կոչւում էր Յովհանն Գուտենբերգը: Ժամանակ առ ժամանակ նա գլուխը բարձրացնում

էր, մի ձեռքով արագ-արագ և ուրախ անց էր կացնում մորուքով: Աչքերը փայլում էին մի ներքին լոյսով. նրա հոգու առջև այդ միջոցին պարզւում էր այն մեծ

*) Այս լեգենդը Բեկի գրողարանի մի ձեռագրի մէջ է գտնուած:

**) Գերմանիայի Սարապուրգ քաղաքի մօտ:

խնդրի լուծումը, որը տարիներ շարունակ հանգիստ չէր տւել նրան:

Յանկարծ Գուտենբերգը վեր է կենում, նրա ճնշւած կրծքից դուրս է թռչում մի յաղթական ճիչ: Յովհաննը վազում է դէպի պահարան, հանում է այնտեղից ինչ որ սուր գործիք և շտապ-շտապ սկսում է տաշտել մի փոքրիկ կտոր փայտ: Նրա բոլոր շարժումների մէջ երևում էր և՛ ուրախութիւն, և՛ մտահոգութիւն: Յովհաննը տաշում էր դանակով՝ եռանդուն և լարւած. նրա ճակատը ծածկւել էր քրտինքի կաթիլներով, իսկ աչքերը անթարթ հետևում էին մատների աշխատանքին: Երկար նա շարժարւում էր, բայց ժամանակը նրա համար աննկատելի անցաւ: Եւ անա նա փայտի ծայրը թըրջում է մի հեղուկի մէջ, դնում է մագաղաթի վրա ու՝ մարմնի ամբողջ ծանրութեամբ վրա պառկելով փայտը բռնող ձեռքին՝ ճնշում է: Փայտի ծայրին բարձրաքանդակ փորագրած տառը դրոշմւում է մագաղաթին: Տառը տրպււեց: Տպագրութեան գաղտնիքը գտնւած էր: Պէտք էր միայն շինել այդպիսի շարժական տառեր և շարել բառեր, տողեր, երեսներ ու տպել: Նա դիտում է իր ստեղծագործութիւնը, և հրճւանքի մի նոր

ազազակ դուրս է պրծնում նրա բերանից: Երջանկութիւնից նա աչքերը ծածկում է և ուժասպառ ընկնում նստարանի վրա: Եւ մինչդեռ ծանր քուռը ընդգրկում էր նրան, նա կիսաձայն կրկնում էր շարունակ.

«Ես անմահ եմ»:

Այն ժամանակ նրան երևաց մի տեսիլ, որ խիստ շոթեցրեց նրան:

Նա լսեց երկու անծանօթ ու տարբեր ձայներ, որոնք փոխէփոխ խօսում էին նրա հոգու հետ:

Մէկը ասում էր.

— Ուրախացիր, Յովհան, դու անմահ ես. քո հնարած տպագրութեան միջոցով այսուհետև լոյս կը սփռւի աշխարհիս երեսին: Իրարից հազարաւոր մղոն հեռու ապրող ժողովուրդները, — որոնք այժմ չը գիտեն իրար մտքերը, — կը կարդան քո տառերով տպւած գրքերը ու կը հասկանան, և այդ բոլոր մտքերը կը տարածւեն ու կը բազմանան, ինչպէս արևի ցոլքը ցօղի կաթիլներէ մէջ. քո գիւտի շնորհիւ:

«Ուրախացիր, Յովհան. դու անմահ ես, որովհետև դու այն թարգմանն ես, որին ազգերը սպասում էին իրար հետ խօսելու համար: Դու անմահ ես, որովհետև քո գիւտը յաւիտեանական կեանք է տալիս բազմաթիւ հանճարներին, որոնք առանց քեզ մեռած կը մնային. երախտագիտութիւնից այդ

հանճարները կը փառաբանեն քեզ ու անմահ կը հրատարակեն նրան, ով որ իրանց անմահացրեց»:

Այդ ձայնը լսեց, հիացնելով Յովհանին: Այն ժամանակ խօսեց միւս ձայնը. նա ասաւ.

— Այո, Յովհան, դու անմահ ես.

բայց ի՞նչ գնով: Մարդկանց մտքերը արդեօք՝ միշտ լինում են այնքան մաքուր և այնքան վաեմ, որ արժանի լինեն ամբողջ մարդկութեան աչքին ու ականջին յանճարելու: Արդեօք մարդկային մտքերի մեծագոյն մասը աւելի շուտ չը պէտք է ոչնչացնել, քան թէ կրկնել և աշխարհիս երեսին տարածել:

«Մարդը աւելի յաճախ փշացած ուշարամիտ է լինում, քան թէ իմաստուն և բարի. նա կը պղծի այն պարզերը, որ դու նրա ձեռքն ես տալիս, նա ի չար գործ կը դնի այն նոր շնորհքը, որ դու նրա համար ստեղծում ես:

«Կը լինեն՝ ուժեղ ու հրապուրիչ միտք, բայց հպարտ ու արտատուր սիրտ ունեցող մարդիկ. առանց քեզ նրանք կը մնային իրանց շրջանում և անբախտութիւն կը բերէին միայն իրենց ժամանակին և մերձաւորներին: Քո պատճառով նրանք կը կուրացնեն, կ'անբախտացնեն ու յանցաւոր կը դարձնեն բոլոր ազգերն ու բոլոր ժամանակները:

«Տես, ի՞նչքան պատանիներ

փշացել են այնպիսի գրքերից, որոնց էջերին թոյն է ածւած:

«Տես, ինչքան մատաղահաս աղջիկներ ամօթը կորցրել են, ոչնչի չեն հաւատում և գութ չը գիտեն, շնորհիւ այնպիսի գրքերի, որոնք սիրտ են թունաւորում:

«Լսում ես մայրերի հեկեկանքը, որ լաց են լինում իրենց փշացած տղաների վրա:

«Լսում ես հայրերի հառաչանքը, որոնք կարմրում են իրենց անամօթ աղջիկների համար:

«Ոչ, ապագայ դարերը քեզ կը յիշեն ոչ թէ երախտագիտութեամբ, այլ անէծքով: Մի՞թէ կը կամենայիր այդպիսի թանգ գնով անամանութիւն ձեռք բերել: Հաւատն ինձ, Յովհանն, աւելի լաւ է՝ ոչնչացրու այդ հմայիչ, բայց վրտանդաւոր գիւտը և մասնակից

մի դառնայ ուրիշների յանցանքներին և ոճիրներին»:

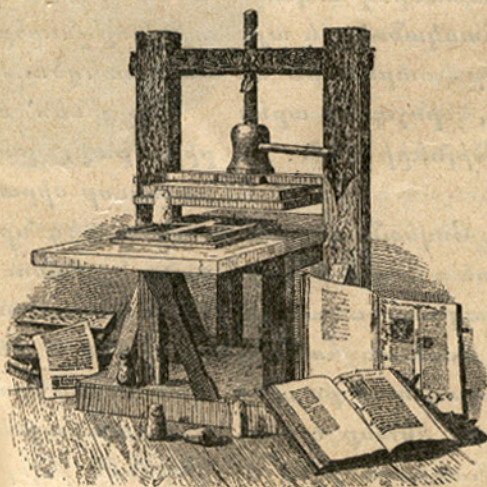
Գուստենբերգը զարթնեց սարսափահար և տարակուսւած:

Մի րոպէ նա տատանւում էր, բայց յետոյ բացականչեց.

— Աստուծու պարգևը, որ նոր գէնք է տալիս մարդու բանակաւորութեանը և բարձր թռիչք նրա ազատ մաքին, երբէք վատ լինել չի կարող, թէկուզ երբեմն էլ վտանգներ ծնի: Թող անմահ հոգին և յաւիտենական ճշմարտասիրութիւնը ազատ և լայն ծաւալի:

Եւ Գուստենբերգը վճռեց շարունակել իր աշխատանքը և կատարելագործել իր մեծ գիւտը, — տպագրութեան արւեստը:

Փոխադ. Պ. Ս. Կ.

Գուստենբերգի առաջին մամուլը